

1. Selitä lyhyesti

- (a) Larmorin prekessio [3 pt]
- (b) Clebsch-Gordan kertoimet [3 pt]
- (c) bosonien ja fermionien aaltofunktioitten symmetriaominaisuudet hiukkasten vaihdossa [3 pt]
- (d) Paulin kieltosääntö [3 pt]

yht. 12 pt**2. Tarkastellaan yhtä elektronia kytkemättömässä kvanttillassa**

$$|\ell = 1, s = 1/2, m_\ell = 0, m_s = 1/2\rangle_u.$$

Kytke pyörimismäärität ($\hat{\mathbf{J}} = \hat{\mathbf{L}} + \hat{\mathbf{S}}$) ja laske mitä mahdollisia arvoja ja millä todennäköisyydellä systeemistä voidaan mitata kun siihen operoidaan samanaikaisesti operaattoreilla $\hat{\mathbf{J}}^2$ ja $\hat{J}_z$.

yht. 12 pt**3. Tarkastellaan systeemiä jonka Hamiltonin operaattori on määritelty normitetussa ominaiskannassaan seuraavasti**

$$\hat{H}_0|1\rangle = E_1^{(0)}|1\rangle, \quad \hat{H}_0|2\rangle = E_1^{(0)}|2\rangle, \quad \hat{H}_0|3\rangle = E_2^{(0)}|3\rangle, \quad \hat{H}_0|4\rangle = E_3^{(0)}|4\rangle \quad (E_1^{(0)} < E_2^{(0)} < E_3^{(0)})$$

Lisätään systeemiin pieni häiriö ($g\epsilon > 0$ ja $|g\epsilon| \ll |E_1^{(0)}|, |E_2^{(0)}|, |E_3^{(0)}|$) siten että

$$g\hat{V}|1\rangle = g\epsilon(|1\rangle + |2\rangle), \quad g\hat{V}|2\rangle = g\epsilon|1\rangle, \quad g\hat{V}|3\rangle = -g\epsilon|3\rangle, \quad g\hat{V}|4\rangle = 3g\epsilon|4\rangle$$

- (a) Muodosta häiriömatriisi $g\mathbf{V}$ $\hat{H}_0$:n ominaiskannassa. [4 pt]
- (b) Laske 1. kertaluvun häiriöteoriaa käyttäen korjaukset energian ominaisarvoihin. [4 pt]
- (c) Piirrä energiasokaavio josta näkyy kuinka em. energiat muuttuvat häiriön seurauksena. [4 pt]

yht. 12 pt**4. Tarkastellaan yksiulotteista kvanttimekaanista systeemiä jonka Hamiltonin operaattori on muotoa**

$$\hat{H} = -\frac{\hbar^2}{2m} \frac{d^2}{dx^2} + V(x)$$

jossa V on deltapotentiaali $V(x) = -\alpha\delta(x)$, $\alpha > 0$. Arvioi perustilan energia tässä systeemissä käyttäen variaatiomenetelmää ja gaussista aaltofunktioyritettä $\psi(x) = Ae^{-bx^2}$ jossa A on normitusvakio ja $b > 0$ variaatioparametri (muista normittaa ensin). Vertaa saamaasi tulosta tarkkaan ratkaisuun $E_0 = -m\alpha^2/(2\hbar^2)$.

yht. 12 pt

Total points 48. Useful formulas and the CG table attached at the end.

1. Explain briefly

- (a) Larmor precession [3 pt]
- (b) Clebsch-Gordan coefficients [3 pt]
- (c) The symmetry properties of bosonic and fermionic wave functions regarding exchange of identical particles [3 pt]
- (d) Pauli exclusion principle [3 pt]

yht. 12 pt

2. Let us consider one electron in an uncoupled quantum state

$$|\ell = 1, s = 1/2, m_\ell = 0, m_s = 1/2\rangle_u.$$

Make the coupling of angular momenta ($\hat{\mathbf{J}} = \hat{\mathbf{L}} + \hat{\mathbf{S}}$) and determine what values and with what probabilities one can measure from the system when simultaneous measurements are done corresponding to operators $\hat{\mathbf{J}}^2$ ja $\hat{J}_z$.

yht. 12 pt

3. Let us consider a system whose Hamilton operator is defined in its eigenbasis as

$$\hat{H}_0|1\rangle = E_1^{(0)}|1\rangle, \quad \hat{H}_0|2\rangle = E_1^{(0)}|2\rangle, \quad \hat{H}_0|3\rangle = E_2^{(0)}|3\rangle, \quad \hat{H}_0|4\rangle = E_3^{(0)}|4\rangle \quad (E_1^{(0)} < E_2^{(0)} < E_3^{(0)})$$

The system is subjected to a weak perturbation ($g\epsilon > 0$ and $|g\epsilon| \ll |E_1^{(0)}|, |E_2^{(0)}|, |E_3^{(0)}|$) such that

$$g\hat{V}|1\rangle = g\epsilon(|1\rangle + |2\rangle), \quad g\hat{V}|2\rangle = g\epsilon|1\rangle, \quad g\hat{V}|3\rangle = -g\epsilon|3\rangle, \quad g\hat{V}|4\rangle = 3g\epsilon|4\rangle$$

- (a) Write the perturbation matrix $g\mathbf{V}$ in the eigenbasis of $\hat{H}_0$. [4 pt]
- (b) Evaluate the corrections to the energy eigenvalues by using the 1st order perturbation theory. [4 pt]
- (c) Draw an energy level diagram that shows how the unperturbed energies are changed as the result of the perturbation. [4 pt]

yht. 12 pt

4. Let us consider a one-dimensional quantum system whose Hamilton operator is

$$\hat{H} = -\frac{\hbar^2}{2m} \frac{d^2}{dx^2} + V(x)$$

where V is a delta potential $V(x) = -\alpha\delta(x)$, $\alpha > 0$. Estimate the ground state energy of this system by using the variational principle and a Gaussian trial wave function $\psi(x) = Ae^{-bx^2}$ where A is the normalization constant and $b > 0$ variational parameter (remember to normalize). Compare your result to the known exact ground state energy $E_0 = -m\alpha^2/(2\hbar^2)$.

yht. 12 pt

Trigonometry

$$\begin{aligned} 1 &= \cos^2(x) + \sin^2(x), \\ e^{ix} &= \cos(x) + i \sin(x), \\ \cos(2x) &= \cos^2(x) - \sin^2(x) = 2 \cos^2(x) + 1 = 1 - 2 \sin^2(x), \\ \sin(x+y) &= \sin(x) \cos(y) + \cos(x) \sin(y), \\ \cos(x+y) &= \cos(x) \cos(y) - \sin(x) \sin(y), \end{aligned}$$

Second degree polynomial equation

$$ax^2 + bx + c = 0 \quad \rightarrow \quad x = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a}$$

Integrals

$$\begin{aligned} \int_0^\infty dx e^{-ax^2} &= \frac{1}{2} \sqrt{\frac{\pi}{a}} \quad (a > 0) \\ \int_0^\infty dx x^{2n} e^{-ax^2} &= \frac{(2n)!}{n! 2^{2n+1}} \sqrt{\frac{\pi}{a^{2n+1}}} \quad (a > 0, \quad n = 1, 2, 3, \dots) \\ \int_0^\infty dx x^{2n+1} e^{-ax^2} &= \frac{n!}{2a^{n+1}} \quad (a > 0, \quad n = 0, 1, 2, \dots) \\ \int_0^\infty dx x^n e^{-ax} &= \frac{n!}{a^{n+1}} \quad (n = 0, 1, 2, \dots) \end{aligned}$$

Commutator relations

$$[AB, C] = A[B, C] + [A, C]B.$$

Spherical coordinates and spherical functions

$$\nabla^2 = \frac{1}{r^2} \frac{\partial}{\partial r} (r^2 \frac{\partial}{\partial r}) - \frac{1}{\hbar^2 r^2} \hat{\mathbf{L}}^2 \quad d^3r = r^2 dr d\Omega = r^2 dr \sin\theta d\theta d\phi \quad \int d\Omega = 4\pi$$

General angular momentum

$$[\hat{J}_i, \hat{J}_j] = i\hbar \sum_{k=1}^3 \epsilon_{ijk} \hat{J}_k \quad [\hat{\mathbf{J}}^2, \hat{J}_i] = 0 \quad \hat{\mathbf{J}}^2 |j, m\rangle = \hbar^2 j(j+1) |j, m\rangle \quad \hat{J}_z |j, m\rangle = \hbar m |j, m\rangle$$

$$\hat{J}_\pm = \hat{J}_x \pm i\hat{J}_y \quad \hat{J}_\pm |j, m\rangle = \hbar \sqrt{(j \mp m)(j \pm m + 1)} |j, m \pm 1\rangle$$

